

քական երէցին ծայրայեղ յանդգնութեանը, կը խափանեն անոր ձայնը և կը լռեցնեն:

Բողոքական եղբարք հրապարակային և առանձնային քարոզութենէն դուրս չըլլալով, երբ կը յանդգնեն մեռելոց մարմնոյն վրայ ալ քարոզելու ելնել, կարծեմք նրանց անհոգի պարտքն է այսպիսի և նմանօրինակ զեղծմանց առաջն առնուլ:

— Երզնկայէն հետեւեալը կը գրեն մեզ:

«Տեղւոյս ժողովուրդը այս օրերս սրտաբէկ եղած է, վասն զի Առաջնորդ հայրերնիս ալ սկսաւ շփոթեցնել մեզապէս հաւաքել, ըսելով թէ «Պատրիարք սրբազանն այսպէս հրաման ըրաւ... եթէ կարող էք, բողոքեցէ՛ք ի Պատրիարքարան»:

«Ներքին չէ երբէք մեզ յուսալ որ Ամեն Ս. Պատրիարք հայրը այսպիսի հրաման մը տուած ըլլայ, ինքը որ հայր է հասարակաց և պաշտպան օրհոյ ու աղբատաց: Ուրեմն ի՞նչ հարկ զինուորութեամբ տուրք հաւաքել, քանի որ ժողովուրդը յօժարակամ կը վճարէ իր ազգային պարտքը: Ծատեր կըսեն թէ երզնկայ խաղաղիւր երբ Առաջնորդ հօր կողմանէ այսպիսի ապօրինի միջոցներ ի գործ կը դրուին, միթէ կարելի է ժողովուրդեան հանդուրժել...»

... Խմբագիր

Ձեր լրագրոյն 210 թուոյն մէջ դուրս եկած կարդացինք թէ Մեծ. Առաջնորդը Եփէսոյի Մովսէսէն ձեր լրագրէն օրինակ մը նուիրել բարեհաճեր է դիւրիս աղքատիկ վարժաւանին:

Հոգաբարձութիւնս թէ քանչեք յիշեալ էփէսոյն, սակայն հաւաստի ըլլալով թէ յաջնական զգացմանց դրդեալ անշուշտ բարեբախտներ է այսպիսի նուէր մ'ընել, պարտ անձին կը համարի հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել յիշեալ էփէսոյնին:

2 օգոստ. 1874 Հիւսար
Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
Մ. ԲԱՆԻՔ ՍԵՖԵՐԻԱՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Իսկէնտէրեան Արժ. Ամբոստիս վարդապետի գէմիւր եղբօրը Պ. Պողոսի կողմանէ բացուած դատին համար Ոստիկանութեան դռնէն տրուուած վճռադրի մը օրինակը տեսնուեցաւ Ասիա լրագրոյն 80 թուոյն մէջ:

Ոյն վճռադրոյն իմաստը մասամբ իւրիւր տարբեր տեսնուելով յիշեալ վարդապետին ձեռքը դառնուած վճռադրոյն, որով նա բողոքովին անպարտ ելած էր, Ազգ. վարչութեան խառն ժողովը պաշտօնապէս գիմեց առ վսեմ: պաշտօնային Ոստիկանութեան, որպէս զի այս երկու վճիռներուն ո՞րը վաւերական ըլլալը հասկըցուի:

Խառն ժողովը պիտի փութայ այս խռնակութեան արդիւնքը պաշտօնապէս հրատարակութեան տալ Ազգ. լրագրաց մէջ:

27 յուլիս 1874

Ի Պատր. Հայոց Կ. Պօլիս

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԵՄԵՆՈՒԹՈՒՆ

Կայսերական հրամանաւ թղերը շրջագայող կալուածագիր պաշտէից կողմէն գանդատներ հասած ըլլալով ի Պատրիարքարան, թէ կալուածատէրները չեն տանիր իրենց կաւածագրերը և չեն արձանագրելու, որով կալուածները դրի առեւտրործ կերպարածքի, Պատրիարքարան հարկ կը համարի ի պաշտէի ծանուցանել այն ամէն ազգայոց, որ իրենց կալուածները դեռ աճանագրել չեն տուած, որպէս զի կալութան օր յառաջ իրենց կալուածագրերը ներկայացնել կալուածագիր պաշտէից և իրենց կալուածներն ըստ օրինի արձանագրել տալ պաշտայ վիսաներէ ազատ մնալու համար: 30 յուլիս 1874

Ի Պատր. Հայոց Կ. Պօլիս

Կը խեմք թէ ոստիկանութեան կողմանէ դիր մը զրկուել է ի ատրիարքարան արժ. Ամբոստիս վարդապետի խնդրոյն նկատմամբ, քանզի երբ իւրմին մէկ օրինակով, որմէ կը հասկցուի թէ Ամբոստիս վարդապետ տարապարտ բաժնատուած է:

— Ամէն վարժարան այս գերսքնութեան և միջանակտութեան խնդրով կը դադրի: Միայն իւսկիւտարի Ս. Խաչի վարժարանն է որ այս մասին անտարբեր և անվրէժ կը դառնուի:

Փափաքելի էր մեզ որ նոյն լեզու պատուարժան հոգաբարձութիւնը վարժարանաց օրինական ընթացքին հետեւելով թաղեցի հասարակութիւնը և ծնողները այս մասին գոհ ընեն:

Երէկ իսկիւտարի ձեմարան երկուսեւ վարժարանի պարգեւաբախուութեան հանդէսը կատարուեցաւ Ս. Կարապետ եկեղեցին ընդ նախագահութեամբ նոյն թաղի քարոզիչ իգմիրեան Գեր. Մատթէոս Ծ. վարդապետի, ուր կը գտնուէին ամէն կարգի անձինք իւր 300 թուով:

Հանդէսը բացուեցաւ վարժարանին Արժ. վարժարանի տեղեկագրով որ վարժարանի ութամեայ ընթացից ճշգրիտ նկարագիրն էր: Ատոր յաջորդեցին հայերէն, գաղղիերէն, տաճկերէն և անգղիերէն լեզուաւատենախօսութիւնք աշակերտաց և աշակերտուհեաց կողմանէ դրուած: Թետոյ կատարուեցաւ վկայագրերու բաշխումը, աշակերտաց իւրաքանչիւրին աստիճանին համեմատ, որով ուսանողաց դէմքին վրայ զուարթութիւն և ուրախութիւն մը կը փայլէր. և սակայն այս ուրախութիւնն աւելի պիտի բազմապատկէր անշուշտ, եթէ վարժարանին տեսչութիւնը նորատի պատանեկաց քաջաբերութիւն մ'ըլլալու համար մէյմէկ պարգեւ շնորհէր ուսանողաց:

Հարկ չեմք համարիլ այս վարժարանին միօրինակ ընթացից վրայ երկար դուրստներ կարդալ. վասն զի արդէն սոյն վարժարանի աշխատասիրութիւնները, ինչպէս կը յիշեն մեր ազնիւ ընթերցողք, քանիցս անգամ մեր էջերուն մէջ հրատարակելու պատիւն ունեցած եմք: Գոհ եմք տեսնելով որ վարժարանի տեսչութիւնը աշակից ունենալով իրեն պաշտօնէ-

ից ընտիր խումբ մը իւրովսանն աշխատած է վարժարանը բարեկարգ վիճակի մը մէջ պահելու. մինչդեռ շատեր կը կարծէին թէ Տ. Խորէն Հայր վարժարանը վեր ի վայր պիտի առաքուէ և դատաւորներն ու աշակերտները պիտի ցրուէ:

Մակայն Արժ. Տեսուչը ամենայն խոհեմութեամբ նախորդ հոգաբարձութեան ընտրած բարձրագոյն կարգի դրեթէ բոլոր պաշտօնեայնները պահելով և ըստ մեծի մասին անոր ծրագրին հետեւելով կը ցած է յառաջ բերել այն արդիւնքը՝ որ թողեցին նոյն հոգաբարձութեան կալընկալի:

Ձեմք կրնար մոռնալ մասնաւորապէս վարժարանին Հայկաբանութեան, միթէ միթիգայի, գեաղբութեան և այլոց դատաւորաց ջանքն ու աշխատութիւնը որ աներեւ կը փայլէին, ինչպէս քննիչը ևս խղճի մտօք վկայած են այս մասին: Այս առթիւ պարտք կը համարիմք ծնողաց կողմանէ շնորհակալութիւն յայտնել Ս. Ֆէլէկեան, Գ. Մեղիքեան և Սիմոն Եղեղեանէ Եփէսոյններու, որոնք իւրաքանչիւր իւր ճիւղին մէջ ընտիր դատաւորներ են և որոց արդիւնքը բարեբաղդաբար վայելելու պատիւն ունեցած է ձեմարան երկուսեւ վարժարանը:

Մասնաւորապէս գովեստի արժանի են նաեւ,

Կարապետ Տաքէս	
Գառնիկ Ազարիկ պատանիները և	
Մաննիկ Չալուսեան	
Ջապէլ Խանճեան	
Ակիւլինէ Լուծֆեան	
Սաթիւիկ Հաճեան	
Տիրուհի Գալֆայեան	

օրիորդները, որոց մասնաւորապէս նկարած պատկերները յանձնախառն մացուցին հանգիստականները: Մեծ Տէլէմաք էփ. Էնքաթեմեան որ երեւելի պատկերահան մ'է, յիշեալ ուսանողաց նկարած պատկերները տեսնելով զարմանք յայտնեց և փառաւոր վկայութիւն մը տուեց էր:

Այսպիսի վկայութիւն մը և աշակերտաց ինչպէս ուրիշ ուսմանց, նոյնպէս և պատկերահանութեան մէջ ըրած հակադրայլ յառաջադիմութիւնը մեծ պատիւ կը բերէ Ս. Եղեղեան երիտասարդ պատկերահանին:

Պարտք կը համարիմք նաեւ մեր շնորհակալութիւնը յայտնել պատթաղական խորհրդոյ որ վարժարանին յառաջադիմութեան անձկանօք փափաքելով իւր անձուկ վիճակին մէջ ամէն ամիս 5000 լրէն աւելի գումար մը վարժարանին ծախուց համար հայթայթելու ամէն ջանք ի գործ կը դնէ:

Հոս կը գնեմք նոյն օր կարդացուած ճառերէն մին, որ նոյնպէս մեծ պատիւ կը բերէ վարժարանին և Հայկաբան դատաւորին:

Մեծ. Հանդիսականք.

Այսօր հաւաքեալ էք հոս այս ուսման բանաւոր պարտիզի մէջ և անհաճեալ կուրաք մեր աշխատութեանց ծաղիկներէն ժողովել և ի փոխարէն մէկ մէկ սին բառերով զմեզ միայն քաջաբերել և ուրախանալ: Գուք որ ասի իւր կատարեալ ուրախութիւն ինչու ունիք, հարկ կը դնէք իմ վրաս առանց տկարութեան նախելու համարձակ բացատրել թէ այս չէ ձեր պարտքը, և թէ ճշմարիտ չէ

այս ուրախութիւնը. այս չէ ձեր պարտքը, վասն զի պարտքը միայն բառերով չլրանար և բուն պարտքը մեր երախայրիքը վայելէն նկար, այլ անհրաժեշտ պարտք մը ունիք կատարելու, այն է, քան զամենայն ինչ առաջ պարտաւոր էք վարժարան ելութալ և ձեր զաւակաց համար հարկաւոր եղած դատարարութեան վրայ սրտի մտօք հսկել. այս տուններնիդ երթալէն աւելի պարտաւոր էք վարժարան ելութալ և տունին պէտքերէն աւելի անոր պէտքերը հոգալ. դիտնալու է որ վարժարանը պարզ չէնք մը չէ. վարժարանը մանկանց զրօսատեղին չէ. այլ վարժարանը էապէս մեր կենաց խանձարուրն է, ուր մեր հոգին դիտութեամբ կը վերածնի և դատարարութեամբ կը մնանի. հարք և մարք, վարժարանը կենաց տանձարն է որ որպիսի կանոնք վառի, մեր կեանքը այնչափ յուսաւոր և պայծառ կըլլայ: Արդ. որպիսի որ կրնար ջանալէք որ հոն աւելի կանոններ վառէք, որով ձեր զաւակաց միտքը աւելի յուսաւորուի և բարձրապէս մնանի, և նոր կեանք տունն, ահա այն ատեն մեր հոգւոյն բանաւոր պարտէզը կենսաբոյր ծաղիկներով կը ծաղկի, ու գուք ձեր պարտաւորութեան կատարմամբ միայն կրնաք հոտուէալ ծաղիկներ ծաղկել: և այսպիսեալ ձեր որդւոց երախայրիքը վայելելու իրաւունքը կրնաք ի կատար հասուցանել և այն ատեն ձեր ուրախութիւնը կրնայ միայն կատարեալ ըլլալ: Հարք իմ և մարք, մեք որ ինն եմք, ոչ ապաքէն ձերք, եթէ դուք առանց ձեր զաւակունքը անձամբ հոգալու սպասէք որ այլք զանի հոգան և դատարարակեն, այդ հակառակ է Աստուծոյ և բնութեան օրինաց. վասն զի Աստուած մեր հոգը ձեզ յանձնեց և ոչ ուրիշին. դուք մեզ պարտաւոր էք և ոչ ուրիշը, այսու ամենայնիւ մեր փառքն ու երջանկութիւնը ձերն է և ոչ ուրիշին. ծառին տերէն ու պտուղը իւր զօրութիւնը իւր արմատէն կառնէ և ոչ չրթակայ տունկերէն, ահա՛ թէ ըստ Աստուծոյ, թէ ըստ բնութեան դուք միշտ պարտաւոր էք ձեր որդւոց կենացը, գիտնալով որ այս պարտքը ոչ արիւր իր ճառագայթներով կրնայ մեզ տալ, ոչ անձրեւ իւր կոթիկներով կրնայ մեր մտացը մէջ զայն հեղուլ, և ոչ հիւսիսային ու հարաւային քամիները չեն կարող մեր մտացը մէջ զայն ցանել, այլ դուք հայրեր ու մայրեր, դուք միայն և միշտ պարտաւոր էք առ այս, դուք որ այսօր եկած էք, ձեր զաւակաց դատարարութեան չափը տեսնել, և նոյա քրտամբը բողբոջած ծաղիկները հոտոտել և հրճուիլ. ճշմարիտ չէ՞ ձեր այս ուրախութիւնը, վասն զի դուք ձեր ծնողական պարտքը լիովին կատարած չէք, կարծեմք ներքէք ինձ հետեւեցնել թէ, ոչ պարտքերնիդ ըստ ամենայնի կատարած էք, և ոչ ուրախութիւննիդ ըստ ամենայնի կատարեալ է. ուրեմն թողեք որ սոսկ մանէն քիչ մը անգին անցնելով հարցնեմ թէ, այսօր ի՞նչ ընելու եկած էք, ի՞նչ սերմանեցիդ որ ուրախութեամբ հնձեք ի՞նչ տուել որ բերկրութեամբ ընդունիք, աներկբայ եմ թէ դուք ինքնին պիտի վճռէք թէ այդ կերպ պահանջը անիրաւութիւն մ'է, թէ պէտեւ իրաւ է որ ձե-

պագային մէջ նուիրական թողուլ յար և նման իւր երջանկայիշատակ անուանակցաց . քանզի ողջն Ներսէս անմահացած անունը ի սկզբանէ անտի և ոչ ոք յիշողք առանց մեծամեծ բարեմասնութեանց յիշատակներով կրնան հնչել :

Սիրելի խմբագիր , եթէ բարեհաճիք ներկայս հրատարակել , պիտի տեսնէք երկրորդ յօդուած մը , որ ինձ կհարցնեն թէ բանիբուն (ճարտար վարպետ) արհեստաւորք և գիտնականք ինչո՞ւ միմի կըլլան , և պատճառը ի՞նչ է :

24 յունիս 1874 Կարս

Ս. ՍՈՐԵՆ Գ. ԱՆՔԵՆԻՆԵՅ-ԵՐԵՆԻՆԵՅ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական բանակին ֆրդ . զօրաբաժնի հրամանատար Մէհմէտ փաշա Մէհմետի երկրորդ կարգի պատուանշանն ստացաւ :

— Թարգմանութեան սենեկին առաջին թարգման իսմայիլ պէյի Մեհմետին ,

Օտէսայի Օսմանեան հիւպատոս վէհայի էֆէնտիի Մեհմետին աստիճան տրուեցաւ :

— Արտաքին թղթակցութեանց գիւնդին անգամ ձեմալ պէյ Հուսէյին Օսմ . դեսպանատան երկրորդ գիւնդակիր անուանեցաւ :

— Էմիրէնի մէջ խմբակի կողմանէ ձեռնարկութեան սկսուած հիւանդանոցի շինութիւնն աւարտեցաւ :

— Շաբաթ օր բեռնակիր մը բեռ տարած միջոցին Ենէի չարչը ուրիշ բեռնակիր մը վրայ կիցնայ : Խեղճը քնացած ըլլալով բեռնան ծանրութեան ներքե կը ճնշուի և անմիջապէս կը մեռնի :

— Յուլիս ամսոյ 24 ին Եանեայի և Բրէվէզայի մէջ երկրաշարժ պատահեց :

— Մահմուտիէի (յեգիպտոս) մէջ 45 տարեկան կին մը երկու մանչ և մէկ աղջիկ զաւակ մը ծնեց : Ասոնց հայրը 35 տարեկանէն աւելի է եղեր :

— Յաւանքիկայ ուրբաթ օր խառն գիւղի մօտ Ուղուն չայիր ըսուած տեղը ձիարշաւ պիտի ըլլայ :

— Պ . տը Պրիւք որ թրիքսթէ կը գտնուի , Պոստոյ Լոյտի ընկերութեան գլխաւոր գործակատար անուանուեր է փոխանակ Նիքօլիի որ անցեալները սպաննուեցաւ :

— Թէրքօս ինճին ջուրին տեսակը քննելու համար բժշկական յանձնաժողով մը կազմուած է , որոյ անդամք են Սերվիլէն և Ապտուլահ էֆէնտիները :

— Պէրլինի Հելլենական գեսպան Պ . Բանկապէ չարաթ օր մայրաքաղաքս հասնելով , յառաջիկայ չարաթ Պէրլին պիտի մեկնի :

— Նըւլի-Բիլի մօտ ընդարձակ գիւնարան մը շինուիլ սկսած ըլլալով , կըսուի թէ 2-3 ամիսէն շինութիւնն ամբողջ պիտի աւարտի :

— Անգղիոյ դեսպանը յառաջիկայ չորեքշաբթի օր Թարապիայի ապարանքը փառաւոր կոչուեք մը պիտի տայ բոլոր դեսպանաց :

— Ասիոյ սովատանջ ժողովրդոց համար մինչև ցարդ հաւաքուած դըրամոց գումարն է 45,000 Օսմ . ոսկի :

— Մանասթըրի չըջակայները անձրեւախառն միջրի մեծնելով յուլիս 12 ին , հնձոց մեծ վնաս հասուցեր , քանի մը կամուրջ և արջառ

քանդեր կոտորեր : Գիւղի մը մէջ շատ տուներ , աղօրիք և խանութ վնասուեր են : Վերջապէս քանի մ'անգամ ալ կսծակ իջեր է . սակայն բարեբաղդալար ո'չ ոք վնասուեր է :

— Այս օրերս հրդեհն սկսած է ամէն տեղ վնասներ հասցնել : Հինգշաբթի օր Արնաւուտգիւղ ակսուէ մը կրակ ելաւ , սակայն տեղւոյն ջրհանակիրներուն օգնութեամբ շուտով մարեցաւ :

Նոյն գիւղերը ժամը 3 ին միջոցները Բերա հօթէլ քէֆէ մէջ ալ հրդեհ պատահելով , կարսին ամբողջապէս այրեցաւ : Ուրբաթ օր ժամը 12 ին միջոցները Թաթակա ալ կրակ ըլլալով , միայն մէկ տուն մը այրեցաւ :

Սակայն ուրբաթ գիւղի Զընտըգլը ըսուած թաղը ձիհանկիր անուն փողոցը սոսկալի կրակ մը ելնելով , առտուան մինչև ժամը 3 անընդմիջաբար շարունակեցաւ : Տուններուն խտութիւնը և հողմոյն ուժգնութիւնը պատճառ եղան 70-80 տուններու այրելուն , որոց մեծ մասը տաճիկներու կը վերաբերէր :

— Իւսթիւպի և Միթրօքլայի (Սերվիլի) մէջ սկսեալ երկաթուղւոյ շինութիւնը աւարտելու վրայ է : Կըսուի թէ սեպտեմբեր ամսոյ վերջերը երթեւեկութիւնք պիտի սկսն :

Այս առթիւ հիմնադիր անօրէնութիւնը գաւառին տեղական իշխանութեանց խնջոյք մը պիտի տայ Միթրօքլայի մէջ :

— Մոլտափայի մէջ երկու հոգի մէկը Պուլլար և միւսը Սերվիլի , Բումանիոյ կեղծ դրամ շինած ըլլալով , ձերբակալուեր են :

Կըսուի թէ Գաղղիոյ կառավարութեան պատերազմական գործոց պաշտօնեան բոլոր հրամանատարաց չըջարեական ուղղելով Գաղղիական բանակը զօրացնելու համար ազդու միջոցներ գործադրել պատուիրեր է քիչ ատենէն ճակատամարտ մը տալու համար : Այս լուրն հաւանականութեան կարօտ է . վասն զի , ինչպէս քաղաքագէտք կը դատեն , Գերմանական բանակին դէմ մարտնչելու համար Գաղղիա տակաւին շատ տաներու կը կարօտի :

— Սպանիոյ կառավարութեան արտաքին գործոց պաշտօնեան չըջարեական մ'ուղղելով կառավարութեան ներկայացուցիչներուն , Գարլոսեանց գործած խժդժութիւնքն ու անդրթութիւնքն յիշելով կը յայտարարէ թէ ինչպէս 1839 ին և 1849 ին , նոյնպէս և ներկայ տարւոյս մէջ աղատութիւն և իրաւունք բռնութեանց վրայ պիտի յաղթանակեն վերջապէս :

— Եւրոպիոյ նա մանաւանդ Գաղղիոյ մամուլը վերջին օրերս՝ երբեք Սեւասթափոլի դիւցազն՝ և 1870-71 ի Ֆրանքօ Բրուսիական պատերազմի ատեն հայրենեաց մատնիչ Պաղէնի փախստեան խնդրով կըբաղի :

Պաղէնի այս փախստեան համայնից ուշադրութեան արժանի կէտ մ'է , վասն զի այս այն մարաշխատն է , որոյ համար պատերազմական ատենն մը միաձայն հաւանութեամբ մահու դատակնիք տուաւ . սակայն կառավարութիւնը նորա դատապարտութեան վճիռը մեղմացնել ուղղելով , աստիճանադրի ընելէն վերջը քսանամեայ բանտարկութիւն մը՝ ի Սէն

Մարկրիթ կղզին՝ բաւական համարեցաւ :

Գաղղիոյ ժողովրդին այս նկատմամբ արդարացի զայրոյթը աննկարագրելի է , կառավարութեան հակառակ լրագրք այն փախստեանն միայն պատասխանատու կը ճանչեն բանտին տեսուչը՝ այլ մինչև իսկ կառավարութիւնը ծանր պատասխանատուութեան կուզեն ենթարկել իւրեւ կամակից նորա փախստեան :

Պաղէնի փախստեան վերայ գեռ մանրամասն տեղեկութիւնք հասած չեն . միայն հեռագիրը կ'անուշանէ թէ , նա գիւղեր ատեն՝ մինչ խոր մթնոթիւն կը տրեւէր՝ փախստեան տուած է :

Մենք չենք կարծեր թէ , կառավարութիւնը Մէցի մատնչին փախստեան կամովին նպատած ըլլայ , վասն զի Պաղէնի փախստեան եթէ ուղղակի զկառավարութիւնը իր փախստեան կամակից յանցաւոր չընէ , գոնէ կապուցուցանէ թէ կառավարութիւնը պատմական յանցաւորի մը պահպանութիւնը ապրիկար կամ կողմնակալ պաշտօնէի մը յանձնած է :

Ուստի կառավարութիւնը ինչ որ ալ ընէ ինքզինքը չարմիչ չկրնար հանել , և պէտք է պատրաստ գտնուի ազգ . ժողովոյ բացման ատեն ընդգիւծուի երեսփոխանաց հարուածներով իւր անուանած պաշտօնէին կամ պաշտօնէից յանցանաց պատիժը կրել տալու :

Կառավարութիւնը ասիկայ գիտնալով չէր կրնար Պաղէնի փախստեան համար թոյլտուութիւն և գիւրուութիւն ընծայել :

Գալով Պաղէնի նոյն կղզիէն փախստեան եղանակին , մենք կըսենք . Պաղէն այդ կղզին արօրեալ չէր , այլ Պաղէն այդ կղզւոյն մէջ բանտարկեալ էր . ինչպէս կըլլայ որ իւր բանտէն դուրս կենէ . և եթէ տեղական կառավարութիւնը կամ բանտին տեսուչութիւնը ի շնորհն նորա նախկին համարակն , թոյլտուութիւն ըրած էին մերթ ընդ մերթ բանտէն դուրս ելնելու , ինչպէս կըլլայ որ գիւղեր ատեն ալ ներած էին որ բանտէն դուրս մնայ . իսկ եթէ իրենց թոյլտուութիւնը մինչև գիւղերներն անգամ զայն բանտէն դուրս թողելու աստիճանը կը հասնէր , գոնէ միշտ հաւատարիմ լինուորներու պահպանութեամբ ըլլալու չէր :

Այս ամենը կը ցուցնեն թէ Պաղէն մամնաւոր թոյլտուութիւն մը ունէր ուղած ժամանակ բանտէն դուրս ելնել և կամ սովորաբար բանտէն դուրս մնալով երբեք բանտը այցելութիւն մը ընելու . այս ալ բնականաբար շնորհիւ վատահաւութեան մը զոր իր վրայ ունէին և զոր Պաղէն այսպէս չարաչար գործածելով վտանգի ենթարկեց իւր շնորհատուները :

Երէկ Պէշիկթաշ ուր կը բնակի Մասիս Մեծ . խմբագրապետը , երեսփոխանական ընտրութիւն կատարուելով , բացարձակ առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեցաւ Ղազարոսեան Գրիստոստուր էֆէնտի :

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ազգային Հիւանդանոցի մամաշինութեան գործարանէն ելած ընտիր և ծաղկազարդ մեղրամոմեր կը գըտ-

նուին Չաղմադճըլար եօդուշը Մեծ Նոր խան միջնայարկ թիւ 49, յիշեալ Գործարանէ վաճառարան մէջ , մեղրամոմի ձեւէն ու տեսակէն յայտնի կը տեսնուի պահանջուած բոլոր ազնիւ հանգամանքները : Կը հրաւիրեմ ներկայ ազգարարութեամբս ամեն անոնք որք հարսանեաց և այլ հանդէսներու համար պէտք կուենան նոյն օրինակ մեղրամոմերու , բարեհաճին զայլ յիշեալ վաճառատունը և առնուլ անկէ իրենց համաձայն պէտք ունեցած մեղրամոմերին , և որոց արժէքը երբէք տարբերութիւն չի կրեր օտարազգաց մեղրամոմի արժէքէն :

Յուսով եմ թէ ներկայ Ազգս մեծարդոյ ազգայիններէ ընդունելութիւն գտնելով , կը փութան փոխանակ օտարին գրպանը յաղեցնելու , իրենց կարօտ 500 ի մօտ խեղճ աղբատ՝ հիւանդ , լիմար՝ ծեր՝ որք Հիւանդանոցի պատուաւորելոյ օրական պարէնին մասնակցիլ :

1874 մայիս 25

Մեծ Նոր խան թ. 49

Միջնայարկ

Ս. ՍՈՐԵՆ

Հիւանդանոց

ՃԱՇՈՑ-ԳԻՐՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

ՏՊԵԱԼ

Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

1872—ՌԵՍԻԱ

Կարի գգուլութեամբ ըստ հնագոյն ընտիր ընտիր Աստուածաշունչ և ճաշոց ձեռագրաց սրբագրուած է , ոմանց հանգիստեան տօնակատարութեանց և արարողութեանց համար ևս կարեւոր խրատներ և հրահանգներ յաւելցուելով , որք անտարակոյս Հայաստանեայց Ս . Եկեղեցւոյ պաշտօնէից մեծ գիւրուութիւն պիտի ընծայեն , և նոցա սրտից գոհունակութիւնքը պիտի գրանեն :

Ճաշոցի մէջ եղած ճառերն ևս ձեռագիր հին և ընտիր ճառերնորայ համաձայն սրբագրուած են :

Տպագրութիւնը նոր և միջակ գեղեցիկ տառերով և խիստ մաքուր է :

Առաջին տեսակին գինն է՝ Օսմանեան եօթն ոսկի , իսկ երկրորդինը՝ չորս :

Սոցա տարբերութիւնք դրիք և Թղթոցի վերայ է :

Կ/աճառուին Կ . Պոլիս Մերձան չարչը թիւ 29 , Պաղտասար աղա Սրապեանի գրատունը :

ԳԱՎԱՍԻՏԻ ԱՐԷՊԻՅԷ

ԴԱՍԱԴԻՐՔ ՏԱՃԿԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ . ԳԱՐԵՆԷՆԷ

Ամէն գրավաճառաց քով կը գըտնուի :

Գինն է 6 զրշ :

ՏՆՕ—ԽՄԲ

ՏԵՐ

Մ . Թ . ՄԵԼԻՔԵԱՆ Ա . ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ . Ս . Ղ . ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵԿԵՂԵ . Երեսփոխան խան վարի յարկ քիւ 5